

OPINIA RZECZNIKA GENERALNE GO
DÁMASA RUIZA-JARABA COLOMERA
przedstawiona w dniu 9 września 2004 r.¹

I — Wprowadzenie

Niniejsza sprawa dotyczy problemu, czy przesłuchanie świadków przed wniesieniem powództwa, takie jak przewidziane w prawie niderlandzkim, objęte jest zakresem stosowania konwencji brukselskiej². W szczególności chodzi o stwierdzenie, czy taka instytucja procesowa stanowi „środek tymczasowy lub zabezpieczający” w rozumieniu art. 24 tej konwencji.

II — Postępowanie przed sądem krajowym

1. Istotne informacje dotyczące postępowania, leżącego u podstaw pytania prejudycjalnego, zawarte są w postanowieniu odsyłającym.

2. Postanowieniem z dnia 23 kwietnia 2002 r. Rechtbank te Haarlem (Niderlandy) zarządził „wstępne przesłuchanie” („voorlopig getuigenverhoor”) świadka zamieszkałego w Niderlandach. Postanowienie to zostało wydane na wniosek Unibel Exser BVBA (zwanej dalej „Unibel”), spółki z siedzibą w Stekene (Belgia), w postępowaniu przeciwko St. Paul Dairy Industries NV (zwanej dalej „St. Paul”), z siedzibą w Lokeren (Belgia).

¹ — Język oryginału: hiszpański.

² — Konwencja z dnia 27 września 1968 r. dotycząca jurysdykcji i wykonywania orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, str. 32), zmieniona Konwencją z dnia 9 października 1978 r. o przystąpieniu Królestwa Danii, Irlandii oraz Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (Dz.U. L 304, str. 1 — tekst zmieniony — str. 77), Konwencją z dnia 25 października 1982 r. w sprawie przystąpienia Republiki Greckiej (Dz.U. L 388, str. 1), Konwencją z dnia 26 maja 1989 r. w sprawie przystąpienia Królestwa Hiszpanii i Republiki Portugalskiej (Dz.U. L 285, str. 1) oraz Konwencją z dnia 29 listopada 1996 r. w sprawie przystąpienia Republiki Austrii, Republiki Finlandii i Królestwa Szwecji (Dz.U. 1997, C 15, str. 1), zwana dalej „konwencją brukselską” lub „konwencją”. Tekst jednolity został opublikowany w Dz.U. 1998, C 27, str. 1.

3. St. Paul wniosła zażalenie na to postanowienie do Gerechtschhof te Amsterdam, wnosząc o jego uchylenie z powodu braku właściwości niderlandzkiego sądu pierwszej instancji albo o jego zmianę i oddalenie wniosku o przesłuchanie świadka. Z kolei

Unibel wniosła o odrzucenie zażalenia, względnie o jego oddalenie i nadanie postanowieniu natychmiastowej wykonalności.

4. Postanowienie odsyłające nie zawiera jednak żadnych wskazówek dotyczących przedmiotu postępowania leżącego u jego podstaw. Na rozprawie przedstawiciel St. Paul wyjaśnił, że pomiędzy stronami istniał spór co do wysokości odszkodowania należnego z tytułu wadliwego działania urzędnika zainstalowanego przez Unibel w zakładzie produkcyjnym należącym do St. Paul.

III — Pytania prejudycjalne

5. W ramach opisanego wyżej postępowania, na podstawie protokołu z dnia 3 czerwca 1971 r. w sprawie wykładni przez Trybunał Sprawiedliwości konwencji brukselskiej, *Gerechtshof* postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy procedura »przesłuchania świadków przed wniesieniem powództwa« ustanowiona w art. 186 i nast. *Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering* (niderlandzkiego kodeksu postępowania cywilnego) wchodzi w zakres zastosowania konwencji brukselskiej, biorąc pod uwagę, że zgodnie z ww. przepisami ma ona na celu umożliwienie przesłuchania świadków w możliwie najkrótszym czasie po wystąpieniu spornych

okoliczności oraz zapobieżenie utracie dowodów, a także, i w szczególności, umożliwienie każdej osobie zainteresowanej ewentualnym przyszłym postępowaniem cywilnym — to jest osobom zainteresowanym wniesieniem powództwa, osobom spodziewającym się wniesienia powództwa przeciwko nim albo osobom trzecim zainteresowanym postępowaniem z innych względów — uzyskania wstępnych informacji o okolicznościach faktycznych (których może jeszcze nie znać szczegółowo), by mogła lepiej ocenić swoją sytuację, w szczególności w kwestii tożsamości osoby, przeciwko której powództwo powinno zostać wniesione?

2) W przypadku odpowiedzi pozytywnej — czy chodzi tu o środek tymczasowy lub zabezpieczający w rozumieniu art. 24 konwencji brukselskiej?”.

IV — Uwagi sądu odsyłającego

6. Postanowienie odsyłające *Gerechtshof* zawiera szereg uwag:

Bezsporne jest, że obie strony sporu mają siedziby w Belgii, sporny stosunek prawny

podlega prawu belgijskiemu, sądem właściwym do rozpoznania sprawy jest sąd w Dendermonde, wydział w St. Niklaas (Belgia), w Niderlandach nie toczy się żadna sprawa o to samo roszczenie (ani w Belgii lub gdziekolwiek indziej), a świadek, którego dotyczył wniosek Unibel, A. C. Schipper, zamieszkuje w Zaandam, w Niderlandach.

V — Przepisy krajowe znajdujące zastosowanie w sprawie

7. Artykuł 186 ust. 1 niderlandzkiego kodeksu postępowania cywilnego (Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, zwanego dalej „WBR”) stanowi, że, w przypadku gdy ustawa dopuszcza dowód z zeznań świadka, sąd może na wniosek zainteresowanego, zarządzić wstępne przesłuchanie świadka przed wytoczeniem powództwa.

Zgodnie z art. 66 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych³, które weszło w życie w dniu 1 marca 2002 r., ma ono zastosowanie tylko do powództw wytoczonych po tym dniu. Skoro według treści postanowienia odsyłającego wniosek Unibel wpłynął do sekretariatu Rechtbank w dniu 5 lutego 2002 r., to — przy założeniu, że wniosek o wstępne przesłuchanie świadka stanowi „wytoczenie powództwa” w rozumieniu powołanego przepisu — rozporządzenie to nie znajdzie w niniejszej sprawie zastosowania.

8. Zgodnie z art. 187 WBR sądem miejscowo właściwym w sprawie zarządzenia wstępnego przesłuchania świadka jest niderlandzki sąd, w którego okręgu ma miejsce zamieszkania lub pobytu osoba mająca składać zeznania. Druga strona postępowania jest co do zasady zawiadamiana o posiedzeniu mającym na celu przesłuchanie świadka.

9. Postanowieniem z dnia 24 marca 1995 r.⁴ Hoge Raad der Nederlanden (niderlandzki sąd najwyższy) określił cele, którym może służyć ten środek proceduralny: ma on nie tylko umożliwić przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków w krótkim czasie po wystąpieniu spornych faktów, zapobiegając tym samym utracie dowodów, lecz przede wszystkim, umożliwienie każdej osobie zainteresowanej ewentualnym przyszłym postępowaniem cywilnym — to jest osobom zainteresowanym wniesieniem powództwa, osobom spodziewającym się wniesienia powództwa przeciwko nim albo osobom

Stanowiska stron różnią się w następujących kwestiach: i) czy przesłuchanie świadka przed wytoczeniem powództwa, gdy postępowanie nie zostało jeszcze wszczęte, objęte jest zakresem zastosowania konwencji brukselskiej, a jeśli tak, to ii) czy jest to jeden ze środków, o których mowa w art. 24 tej konwencji. Unibel twierdzi, że tak, podczas gdy St. Paul — że nie.

3 — Dz.U. 2001, L 12, str. 1.

4 — Postanowienie z dnia 24 marca 1995 r., NJ 1998, nr 414.

trzecim zainteresowanym postępowaniem z innych względów — uzyskania wstępnych informacji o okolicznościach faktycznych, by mogła lepiej ocenić swoją sytuację, w szczególności w kwestii tożsamości osoby, przeciwko której powództwo powinno zostać wniesione.

objęte jest zakresem zastosowania art. 24 konwencji, jako że jego celem jest stwierdzenie istniejącego stanu faktycznego lub prawnego. Ma ono charakter wstępny, gdyż złożone w tym trybie zeznania świadków nie muszą stanowić ostatecznego dowodu w postępowaniu co do istoty sprawy. Ponadto art. 186 WBR stanowi jedyną podstawę prawną dla obywatela Belgii do doprowadzenia do przesłuchania świadka w Niderlandach przed wszczęciem postępowania co do istoty sprawy.

VI — Postępowanie przed Trybunałem Sprawiedliwości

10. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wpłynął do sekretariatu Trybunału Sprawiedliwości w dniu 6 marca 2003 r. Pisemne uwagi złożyły Unibel, rząd niemiecki, rząd Zjednoczonego Królestwa oraz Komisja.

11. Sprawa została przydzielona pierwszej izbie Trybunału Sprawiedliwości.

Przedstawiciele St. Paul oraz Komisji uczestniczyli w rozprawie, która odbyła się w dniu 14 lipca 2004 r.

VII — Argumenty uczestników postępowania

12. Zdaniem Unibel wstępne przesłuchanie świadków, przewidziane w art. 186 WBR,

13. Rząd niemiecki, opierając się na wykładni językowej i celowościowej postanowień konwencji, twierdzi, że nie obejmuje ona swoim zakresem wstępnego przesłuchania świadków, ponieważ orzeczenie wydane w takim postępowaniu nie stanowi orzeczenia, które może być uznane lub wykonane, w rozumieniu art. 25 konwencji. Rozważane postępowanie nie ma na celu regulowania stosunków prawnych pomiędzy stronami, lecz ma charakter pomocniczy w stosunku do środków zabezpieczających.

14. Rząd Zjednoczonego Królestwa twierdzi, że wykładni art. 24 konwencji należy dokonywać w ten sposób, iż przepis ten nie stoi na przeszkodzie stosowaniu środków tymczasowych przed wytoczeniem powództwa. Natomiast co do drugiego pytania, którego dopuszczalność budzi jego wątpliwości, rząd Zjednoczonego Królestwa uważa, że art. 24 nie może być wykorzystywany przez stronę do kierowania wobec swego przeciwnika wniosków dowodowych bez odpowiednich gwarancji procesowych.

15. Komisja ze swej strony wskazuje, że art. 24 stosuje się tylko wtedy, gdy znajduje zastosowanie sama konwencja. Podnosi ponadto, że wstępne przesłuchanie świadków nie spełnia przesłanki odwracalności, która zgodnie z orzecznictwem Trybunału cechuje środki tymczasowe w rozumieniu art. 24.

16. Podczas rozprawy St. Paul również nie podzieliła stanowiska, że postępowanie, o którym mowa w art. 186 WBR, jest objęte zakresem zastosowania konwencji brukselskiej.

VIII — Analiza pytań prejudycjalnych

17. Pierwsze pytanie prejudycjalne zmierza do ustalenia, czy szczególna procedura wstępnego przesłuchania⁵ świadków, przewidziana w niderlandzkich przepisach postępowania cywilnego, objęta jest zakresem zastosowania konwencji brukselskiej, podczas gdy drugie pytanie zmierza do ustalenia, czy procedura ta stanowi jeden ze środków tymczasowych w rozumieniu art. 24 powyższej konwencji.

18. Ponieważ nie wydaje się prawdopodobne, aby rozważana procedura, niemająca

na celu rozstrzygnięcia istoty sporu, wchodziła w zakres zastosowania innego postanowienia konwencji niż art. 24, należy przeformułować i połączyć oba pytania w jedno, mające na celu ustalenie, czy wstępne przesłuchanie świadków przewidziane w art. 186 WBR może być uznane za jeden ze środków tymczasowych, o których mowa w art. 24. Inny sposób przedstawienia tego problemu prowadziłby do uznania, że pierwsze pytanie zmierza do ustalenia, czy konwencja znajduje zastosowanie, in abstracto, do wstępnego przesłuchania świadków, podczas gdy drugie pytanie miałoby na celu ustalenie, jakie konkretnie postanowienie konwencji obejmuje swym zakresem tego rodzaju środek procesowy. Jednak moim zdaniem to ostatnie rozwiązanie nie tylko jest sztuczne, ale również nie wniosłoby niczego użytecznego do rozwiązania przedstawionego wcześniej.

19. W każdym razie, aby konwencja znalazła zastosowanie, muszą zostać spełnione inne przesłanki. Chociaż formalnie odnoszą się one do dopuszczalności postępowania, to są one tak ściśle związane z badaniem istoty sprawy, że omówię obie te kwestie łącznie.

W przedmiocie dopuszczalności oraz co do istoty sprawy

20. W niniejszej sprawie występuje kilka elementów dotyczących jej dopuszczalności. Przede wszystkim określony spór może być objęty zakresem konwencji brukselskiej,

⁵ — Dla wygody używam dosłownego tłumaczenia wyrażenia występującego w ustawodawstwie niderlandzkim.

tylko jeżeli dotyczy sprawy cywilnej lub handlowej i jeżeli ma charakter międzynarodowy. Ponieważ środki tymczasowe lub zabezpieczające służą zabezpieczeniu bardzo różnego rodzaju praw, objęcie tych środków zakresem konwencji nie zależy od ich własnego charakteru, lecz od charakteru praw, które zabezpieczają. Nie można powoływać się na konwencję w odniesieniu do środków tymczasowych lub zabezpieczających związanych ze sprawami, które nie należą do jej zakresu przedmiotowego⁶.

21. Ponadto wobec braku możliwości innej kwalifikacji, rozważaną instytucję procesową wstępnego przesłuchania świadków można uznać za jeden ze „środków tymczasowych lub zabezpieczających” w rozumieniu art. 24 konwencji.

22. Zgodnie z jej art. 1 konwencja ma zastosowanie w sprawach cywilnych i handlowych, niezależnie od rodzaju sądu, z wyjątkiem stanu cywilnego i zdolności prawnej osób fizycznych, stosunków majątkowych wynikających z małżeństwa, prawa spadkowego włącznie z testamentami, upadłości, układow i innych podobnych postępowań, zabezpieczenia społecznego i sądownictwa polubownego.

23. Mimo że postanowienie odsyłające nie zawiera żadnych informacji na temat przed-

miotu sporu, wyjaśnienia złożone przez St. Paul podczas rozprawy oraz analiza dokumentów dołączonych do wniosku o wydanie orzeczenia wstępnego pozwalają stwierdzić, że spór dotyczy wysokości odszkodowania z tytułu wadliwego działania instalacji technicznej. Źródłem roszczenia głównego jest najwyraźniej umowa zawarta pomiędzy dwoma przedsiębiorcami lub odpowiedzialność deliktowa wynikająca z przepisów prawa cywilnego⁷. Chodzi zatem o spór, przynajmniej potencjalny, w sprawie cywilnej lub handlowej. W każdym razie do sądu krajowego należy zbadać, czy tak jest w istocie.

24. Większe znaczenie ma kwestia, czy spór ten ma charakter międzynarodowy.

25. Konwencja nie ustanawia tego warunku w sposób wyraźny. Jednakże jej preambuła odzwierciedla wagę ustalenia „międzynarodowej jurysdykcji” sądów umawiających się stron⁸. Ponadto, jak wynika z celu konwencji, w świetle przepisu, który powołuje jako swoją podstawę prawną, to jest art. 220 traktatu WE (obecny art. 293 WE), służy

6 — Wyroki: z dnia 27 marca 1979 r. w sprawie 143/78 De Cavel, Rec. str. 1055, pkt 8, i z dnia 26 marca 1992 r. w sprawie C-261/90 Reichert i Kockler, Rec. str. I-2149, pkt 32.

7 — Wyrok z dnia 27 września 1988 r. w sprawie 189/87 Kalfelis, Rec. str. 5565, pkt 18.

8 — Jedyny motyw.

ona temu samemu celowi, do którego dąży Wspólnota⁹, obejmująca zakresem swych działań normatywnych stosunki prawne mogące stanowić bariery w handlu transgranicznym. Innymi słowy, konwencja nie ma być jedynym aktem prawnym określającym sąd właściwy w sprawach niemających znaczenia dla ustanowienia rynku wewnętrznego, to jest w takich okolicznościach, gdy wszystkie elementy konstytutywne sporu leżą na terytorium jednego państwa członkowskiego.

26. Jak wynika z postanowienia odsyłającego, w niniejszej sprawie bezsporne jest, że strony sporu są podmiotami belgijskimi, a wiążący je stosunek prawny podlega prawu belgijskiemu. Z drugiej strony, postępowanie, w toku którego zostało wydane postanowienie odsyłające, zostało wszczęte w Niderlandach, przed sądem niderlandzkim. Nie można zatem zaprzeczyć, że dla sądu odsyłającego spór zawiera elementy zagraniczne.

27. Okoliczność, że dwie spółki belgijskie wszczęły postępowanie w Niderlandach, nie oznacza jeszcze, że ma ono charakter międzynarodowego postępowania cywilnego, ponieważ musi ponadto występować wystarczający związek z jakimś elementem zagranicznym. Byłoby tak z pewnością, gdyby stanął na stanowisku, że postępowanie wszczęte w Niderlandach ma charakter wypadkowy w stosunku do postępowania

głównego, wszczętego na przykład w Belgii. Natomiast brak byłoby elementu zagranicznego, gdyby uznać, że postępowanie przed sądem niderlandzkim ma charakter samodzielny, niezależny od ewentualnego późniejszego postępowania przed sądem belgijskim.

28. Trybunał nie posiada informacji pozwalających mu na ustalenie istnienia wystarczającego związku pomiędzy wnioskiem o wstępne przesłuchanie świadka a jakimkolwiek innym postępowaniem w innym państwie członkowskim.

29. Jak wskazywali różni uczestnicy niniejszego postępowania, wstępne przesłuchanie świadka niekoniecznie musi być w taki sposób związane z innym postępowaniem. Nie ma wątpliwości, że zeznania świadków złożone w tym trybie mają zwykle największe znaczenie dla innego postępowania. Przepisy nie uzależniają jednakże ani przeprowadzenia przesłuchania świadka, ani ważności złożonych zeznań od wszczęcia innego postępowania w określonym terminie. Ponadto zgodnie z orzeczeniem Hoge Raad podstawowym celem tego przesłuchania jest umożliwienie uzyskania informacji pozwalających na ocenę stopnia prawdopodobieństwa uwzględnienia powództwa lub ustalenia tożsamości osoby, przeciwko której powództwo powinno zostać wniesione. Nie można zatem w żaden sposób wykluczyć, że przesłuchanie to nie zostanie wykorzystane na potrzeby innego postępowania.

30. Jeżeli w niniejszej sprawie taki jest właśnie cel wniosku o wstępne przesłuchanie

⁹ — Wyrok z dnia 10 lutego 1994 r. w sprawie C-398/92 Mund & Fester, Rec. str. I-467, pkt 11 i 12.

świadka, to trudno będzie ustalić wystarczająco istotny związek pomiędzy tym środkiem a jakimś przyszłym postępowaniem. W konsekwencji rozpatrywany spór nie będzie miał charakteru międzynarodowego.

31. Powyższe uwagi prowadzą do wniosku, że wstępne przesłuchanie świadków stanowi, dla potrzeb konwencji, samodzielny środek dowodowy, a nie środek zabezpieczający. Dlatego nie może przesądzać o międzynarodowym charakterze postępowania głównego, od którego jest wystarczająco niezależny.

32. W systemach prawnych różnych państw członkowskich również występują środki dowodowe przeprowadzane przed wszczęciem postępowania. Służą zwykle szczególnemu celowi w postaci ustalenia lub zabezpieczenia dowodów¹⁰, a sąd rozpatrujący wniosek o ich dopuszczenie może ocenić istnienie rzeczywistego niebezpieczeństwa późniejszej utraty dowodów¹¹, znaczenie faktów, które mają być przedmiotem

dowodu dla rozstrzygnięcia sprawy¹² oraz uprawdopodobnienie faktów uzasadniających konieczność wszczęcia postępowania¹³. Sądem właściwym do zarządzenia tego rodzaju środka jest sąd właściwy do prowadzenia postępowania co do istoty sprawy, a wyjątkowo w pewnych przypadkach — sąd, w którego okręgu świadek ma miejsce zamieszkania¹⁴.

33. Prawo duńskie i prawo hiszpańskie pozwalają ponadto na zastosowanie wstępnych środków dowodowych w celu wyjaśnienia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sporu.

34. W niniejszej sprawie, wobec braku informacji na temat celu, w jakim został złożony wniosek o wstępne przesłuchanie świadka, nie można w sposób definitywny stwierdzić, czy spór ma charakter międzynarodowy.

35. Do sądu odsyłającego należeć będzie zatem przesądzenie tej kwestii. Przenosząc orzecznictwo Trybunału dotyczące koniecz-

10 — Zobacz § 485 i nast. niemieckiego kodeksu postępowania cywilnego (Zivilprozessordnung, zwanego dalej „ZPO”), § 384 i nast. austriackiego kodeksu postępowania cywilnego (Zivilprozessordnung, zwanego dalej „ÖZPO”), art. 584 belgijskiego kodeksu sądowego (Code judiciaire), art. 343 duńskiego kodeksu postępowania, art. 256 i nast. hiszpańskiego kodeksu postępowania cywilnego, rozdział 17 art. 10 fińskiego kodeksu postępowania, art. 145 nowego francuskiego kodeksu postępowania cywilnego, art. 692 i nast. włoskiego kodeksu postępowania cywilnego (Codice di procedura civile, zwanego dalej „CPC”), art. 350 nowego luksemburskiego kodeksu postępowania cywilnego, art. 520–522 bis portugalskiego kodeksu postępowania cywilnego oraz rozdział 41 szwedzkiego kodeksu postępowania.

11 — Zobacz § 485 ust. 1 ZPO.

12 — Zobacz wyrok Oberlandesgericht Hamm, opublikowany w NJW-RR 1998, str. 933 oraz § 387 ÖZPO.

13 — Paragraf 487 ZPO.

14 — Paragraf 486 ust. 3 ZPO, § 343 ust. 3 ÖZPO, art. 693 CPC.

ności występowania elementu zagranicznego na grunt jurysdykcji wewnątrzspółnotowej, można stwierdzić, że postanowienia konwencji nie stosują się do czynności podejmowanych na terytorium jednego państwa członkowskiego, a ocena w tym zakresie musi opierać się na ustaleniach faktycznych dokonanych przez sąd krajowy¹⁵.

38. Zatem, w celu ustalenia, czy wstępne przesłuchanie świadków stanowi „środek zabezpieczający”, należy najpierw wyjaśnić, co należy rozumieć pod tym pojęciem.

36. Powyższe stanowisko znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału, zgodnie z którym do sądu miejscowo właściwego ze względu na przedmiot wniosku należy ocena okoliczności uzasadniających jego uwzględnienie albo oddalenie lub odrzucenie¹⁶.

39. Zgodnie z art. 24 konwencji:

„Wniosek o zastosowanie środków tymczasowych, włącznie ze środkami zabezpieczającymi, przewidzianych w prawie Umawiającego się Państwa, może zostać wniesiony do sądu tego państwa także wówczas, gdy na podstawie niniejszej konwencji sprawa główna należy do jurysdykcji sądu innego Umawiającego się Państwa”.

37. Pozostaje jeszcze kwestia ustalenia, czy przy założeniu, że spełnione są dwie wyżej omówione przesłanki, postępowanie przewidziane w art. 186 WBR objęte jest zakresem zastosowania konwencji. Skoro założeniem tego postępowania nie jest rozstrzygnięcie istoty sporu, nie może ono być objęte zakresem innego postanowienia niż art. 24 konwencji. Wynika to również z brzmienia postanowienia odsyłającego *Gerechtshof*, który odwołuje się do tego artykułu w drugim pytaniu prejudycjalnym. To samo wynika, wprost lub w sposób dorozumiany, z pisemnych uwag uczestników postępowania.

40. W tej kwestii Trybunał kilkakrotnie orzekł, że środki takie mogą być stosowane przed wszczęciem postępowania co do istoty¹⁷.

41. Jeśli chodzi o charakter tych środków, Trybunał uznał, że mają one mieć na celu utrzymanie stanu faktycznego lub prawnego

15 — Zobacz wyrok z dnia 23 kwietnia 1991 r. w sprawie C-41/90 *Höfner i Elser*, Rec. str. I-1979, pkt 37.

16 — Wyrok z dnia 21 maja 1980 r. w sprawie 125/79 *Denlauler*, Rec. str. 1553, pkt 16.

17 — Wyrok z dnia 17 listopada 1998 r. w sprawie C-391/95 *Van Uden*, Rec. str. I-7091, pkt 29. Zobacz również: J.-M. Bischoff i A. Huet, „Chronique de jurisprudence de la Cour de justice des Communautés européennes”, *Journal du droit international*, 1982, nr 1, str. 942-947, w szczególności str. 947.

dla zabezpieczenia praw, które są dochodzone (lub, jak wynika z powyższych uwag, które mogą być dochodzone) przed sądem rozstrzygającym właściwy spór¹⁸.

42. Uwzględnienie wniosku o zastosowanie tego rodzaju środka wymaga od sądu szczególnej rozwagi i dogłębnej znajomości konkretnych okoliczności, w których środek ten ma być zastosowany. W zależności od przypadku, a w szczególności od zwyczajów handlowych, sąd musi mieć możliwość ograniczenia swojego zarządzenia terminem, lub, odpowiednio do charakteru mienia lub towarów, które mają być przedmiotem zastosowanego środka, zażądania gwarancji bankowej, orzeczenia zajęcia, lub ogólnie uzależnić zarządzenie wnioskowanego środka od spełnienia warunków gwarantujących jego tymczasowy lub zabezpieczający charakter¹⁹.

43. Zatem przyznanie środka tymczasowego lub zabezpieczającego na podstawie art. 24 uzależnione jest w szczególności od istnienia rzeczywistego związku pomiędzy przedmiotem środka, który ma być zastosowany, a właściwością miejscową sądu umawiającego się państwa, rozstrzygającego właściwy spór.

44. Z powyższych uwag wynika również, że sąd, który zarządza środki tymczasowe na podstawie art. 24, musi uwzględnić konieczność uzależnienia ich od warunków mających na celu zagwarantowanie ich tymczasowego charakteru.

45. Zgodnie z orzeczeniem Hoge Raad²⁰ wstępne przesłuchanie świadków ma na celu przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków w krótkim czasie po wystąpieniu spornych faktów, zapobiegając tym samym utracie dowodów, jak również wyjaśnienie okoliczności istotnych dla wszczęcia postępowania. W tej ostatniej kwestii Hoge Raad zwrócił uwagę, że każda osoba zainteresowana ewentualnym przyszłym postępowaniem cywilnym — to jest osoba zainteresowana wniesieniem powództwa lub osoba spodziewająca się pozwania — powinna mieć możliwość uzyskania wstępnych informacji o okolicznościach faktycznych, by mogła lepiej ocenić swoją sytuację, w szczególności w kwestii tożsamości osoby, przeciwko której powództwo powinno zostać wniesione.

46. Z orzecznictwa Hoge Raad wynika, że nazwa „wstępne przesłuchanie” jest nieściśła, ponieważ ani ocena środków dowodowych, ani znaczenie uzyskanych informacji nie są uzależnione od wniesienia powództwa czy

18 — Wyżej wymieniony wyrok w sprawie Reichert i Kockler, pkt 34.

19 — Wyżej wymieniony wyrok w sprawie Denlauler, pkt 15.

20 — Zobacz pkt 9 powyżej.

upływu terminu. Mają one wartość same w sobie, niezależnie od jakiegokolwiek innego postępowania.

47. Powołane wyżej orzecznictwo Trybunału pozwala jednakże na stwierdzenie, że jeżeli środek przewidziany w art. 186 WBR ma na celu zabezpieczenie środka dowodowego, który ma być wykorzystany w późniejszym postępowaniu głównym, to objęty jest on zakresem pojęcia „środki tymczasowe i zabezpieczające” w rozumieniu art. 24 konwencji. Inaczej będzie w przypadku środków zmierzających do wyjaśnienia kwestii proceduralnych, gdy związek z późniejszym postępowaniem okaże się słaby lub przypadkowy.

48. Sprawozdanie p. Schlossera dotyczące przystąpienia Królestwa Danii, Irlandii oraz Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej do konwencji brukselskiej i do protokołu w sprawie jej wykładni przez Trybunał Sprawiedliwości²¹, pomimo że odnosi się do kwestii wykonywania orzeczeń, potwierdza powyższe stanowisko:

„Gdyby orzeczenia tymczasowe, wydawane przez sądy przed wydaniem orzeczenia

kończącego postępowanie w sprawie, dotyczące dalszego toku postępowania, a zwłaszcza środków dowodowych, miały zostać objęte zakresem art. 25 konwencji, to dotyczyłoby to również orzeczeń, których strony nie mogłyby wykonać bez współdziałania sądów i których wykonanie miałyby skutek wobec osób trzecich, w szczególności świadków. Należy zatem uznać, że orzeczenia tymczasowe, wydawane przez sądy przed wydaniem orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, które nie mają na celu regulowania stosunków prawnych pomiędzy stronami, lecz organizację dalszego toku postępowania, powinny być wyłączone z zakresu stosowania tytułu III konwencji”.

49. Definicja podana przez Hoge Raad ujawnia również, że w większości przypadków sąd nie musi badać niebezpieczeństwa utraty dowodów w celu zarządzenia wstępnego przesłuchania świadków, ponieważ środek ten ma w rzeczywistości na celu uzyskanie informacji pozwalających na opracowanie strategii co do możliwości wszczęcia postępowania.

50. Jednak tego rodzaju środki nie są objęte zakresem konwencji, ponieważ ze względu na ich odmienny charakter — w szczególności wyraźną samodzielność i brak cechy tymczasowości — nie mogą być uważane za środki tymczasowe lub zabezpieczające w rozumieniu art. 24.

21 — Dz.U. 1979, C 59, str. 71 i nast., w szczególności § 187 (zwane dając „sprawozdaniem Schlossera”).

51. Zatem moim zdaniem sądowi odsyłającemu nie można udzielić jednoznacznej odpowiedzi, ponieważ zastosowanie konwencji zależy od rzeczywistego celu wstępnego przesłuchania świadka w konkretnej sprawie.

52. Istniałyby więc podstawy do uznania pytań prejudycjalnych za niedopuszczalne, ponieważ zgodnie z utrwalonym orzecznictwem konieczność dokonania takiej wykładni prawa wspólnotowego, która będzie użyteczna dla sądu krajowego, nakłada na ten sąd obowiązek określenia ram faktycznych i prawnych, w które wpisują się zadane przez niego pytania lub przynajmniej wyjaśnienia założeń faktycznych, na których pytania te są oparte²².

53. W związku z tym należy wziąć pod uwagę, że informacje oraz pytania zawarte w postanowieniu odsyłającym powinny nie tylko umożliwić Trybunałowi udzielenie użytecznych odpowiedzi, ale również umożliwić rządowi państw członkowskich, jak również innym zainteresowanym stronom, przedłożenie swoich uwag zgodnie z art. 20

statutu Trybunału Sprawiedliwości. Do Trybunału należy zagwarantowanie tej możliwości, uwzględniając fakt, że na mocy powołanych przepisów zainteresowanym stronom doręcza się jedynie postanowienie odsyłające²³.

54. Niemniej jednak, w świetle wszystkich przedstawionych rozważań, bardziej prawidłowe z punktu widzenia zasady dobrego administrowania wymiarem sprawiedliwości wydaje się podanie sądowi odsyłającemu pewnych kryteriów interpretacyjnych, to znaczy kryteriów, które ujawniają braki w przedstawieniu okoliczności faktycznych we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

55. Proponuję zatem, aby na pytania prejudycjalne *Gerechthof te Amsterdam* Trybunał odpowiedział w taki sposób, że postanowienie, takie jak zawarte w art. 186 WBR, objęte jest zakresem zastosowania konwencji brukselskiej, jako ustanawiające „środek tymczasowy lub zabezpieczający” w rozumieniu art. 24, pod warunkiem że ma na celu zabezpieczenie środka dowodowego, który jest przeznaczony do wykorzystania w późniejszym postępowaniu.

22 — Zobacz m.in. wyrok z dnia 26 stycznia 1993 r. w sprawach połączonych od C-320/90 do C-322/90 *Telemarsicabruzzo i in.*, Rec. str. I-393, pkt 6; oraz wyrok z dnia 21 września 1999 r. w sprawie C-67/96 *Albany*, Rec. str. I-5751, pkt 39.

23 — Wyrok z dnia 1 kwietnia 1982 r. w sprawach połączonych od 141/81 do 143/81 *Holdijk i In.*, Rec. str. 1299, pkt 6, jak również postanowienie z dnia 23 marca 1995 r. w sprawie C-458/93 *Saddik*, Rec. str. I-511, pkt 13 oraz postanowienia z dnia 7 kwietnia 1995 r. w sprawie C-167/94 *Grau Gomis i in.*, Rec. str. I-1023, pkt 10.

56. Komisja sprzeciwia się takiemu stanowisku, uznając, że jest ono sprzeczne z zasadą pewności prawa.

członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych²⁴, które ułatwia stosowanie tego typu środków.

57. Należy przyznać, że w pewnych przypadkach mogą pojawić się trudności w ocenie, czy cel w postaci zabezpieczenia dowodów przeważa nad potrzebą wyjaśnienia sytuacji procesowej. Moim zdaniem jednak, w każdym przypadku, w którym zostanie ustalone niebezpieczeństwo utraty dowodów, sąd ma prawo zastosować zasady wynikające z konwencji.

60. Rozporządzenie to umożliwia sądowi jednego z państw członkowskich zwrócenie się do sądu innego państwa członkowskiego o przeprowadzenie dowodu lub o przeprowadzenie dowodu bezpośrednio w innym państwie członkowskim, pod warunkiem że dowód ten jest przeznaczony do wykorzystania w toczącym się lub *przyszłym* postępowaniu²⁵. Sąd wezwany wykonuje wniosek zgodnie z prawem obowiązującym w jego państwie członkowskim lub — o ile nie zachodzi niezgodność z tym prawem — zgodnie ze specjalną procedurą przewidzianą przez prawo państwa członkowskiego sądu wzywającego²⁶.

58. Ponadto odmienne stanowisko byłoby w sprzeczności w samodzielnym charakterem pojęcia środków tymczasowych lub zabezpieczających, o których mowa w art. 24 konwencji, w stosunku do krajowych systemów prawnych.

61. Ponadto rozporządzenie nr 1206/2001 ma pierwszeństwo w stosunku do przepisów określonych w dwustronnych lub wielostronnych umowach bądź porozumieniach zawartych przez państwa członkowskie w sprawach, których dotyczy²⁷. Jeżeli zaś chodzi o ewentualne częściowe stosowanie rozporządzenia nr 44/2001, nowe rozporządzenie ma także w stosunku do niego pierwszeństwo, zgodnie z zasadą *lex posterior derogat priori*.

59. W każdym razie, jak słusznie podniósł rząd Zjednoczonego Królestwa, kwestia ta ma znaczenie jedynie historyczne, ponieważ w międzyczasie, w dniu 1 stycznia 2004 r. weszło w życie rozporządzenie Rady (WE) nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami państw

24 — Dz.U. L 174, str. 1.

25 — Artykuł 1 ust. 1 i 2.

26 — Artykuł 10 ust. 2 i 3.

27 — Artykuł 21 ust. 1.

IX — Wnioski

62. Z powyższych względów proponuję, aby na pytania postawione przez *Gerechtshof te Amsterdam* Trybunał Sprawiedliwości odpowiedział w ten sposób, że postanowienie, takie jak zawarte w art. 186 niderlandzkiego kodeksu cywilnego (*Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*), powinno być uznane za środek, o którym mowa w art. 24 Konwencji z dnia 27 września 1968 r. dotyczącej jurysdykcji i wykonywania orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych, pod warunkiem, że ma on na celu zabezpieczenie środka dowodowego, który jest przeznaczony do wykorzystania w późniejszym postępowaniu.